

Warszawa, 18 marca 2024 r.

Sz. P.

Zuzanna Rudzińska-Bluszcz

Wiceministra Sprawiedliwości

Szanowna Pani Ministro,

W związku z zamieszczeniem w Biuletynie Informacji Publicznej w serwisie Rządowy Proces Legislacyjny Projektu rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie określenia wzorów kwestionariusza indywidualnej oceny pokrzywdzonego i świadka (A527), poniżej przedstawiam uwagi Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę do ww. projektu.

Mamy nadzieję, że uwagi będą pomocne w przygotowaniu ostatecznej wersji rozporządzenia, jak najpełniej uwzględniającego najlepiej pojęty interes dziecka.

W razie pytań pozostajemy do dyspozycji.

Z poważaniem,

Renata Szredzińska

Prezeska zarządu

Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę

Uwagi Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę:

Obecny zapis	Proponowany zapis	Uzasadnienie
Kwestionariusz dot. pokrzywdzonego strona 15. Część C, punkt 2a – rozumiemy z tego zapisu, że kwestionariusz wypełnia się z małoletnim pokrzywdzonym. “Pokrzywdzony może wskazać osobę, która będzie uczestniczyć w czynności przesłuchania: przedstawiciel ustawowy; osoba, osoba pełnoletnia wskazana przez pokrzywdzonego”.	“Pokrzywdzony może wskazać osobę, która będzie uczestniczyć w czynności przesłuchania: przedstawiciel ustawowy albo osoba, pod której stałą pieczęć pokrzywdzony pozostaje lub osoba pełnoletnia wskazana przez pokrzywdzonego”	Art. 185 a par. 2 k.p.k. stanowi “Osoba wymieniona w art. 51 § 2 lub osoba pełnoletnia wskazana przez pokrzywdzonego, o którym mowa w § 1, ma prawo również być obecna przy przesłuchaniu...” Należy dziecku wytłumaczyć, że przy czynności przesłuchania może być obecna zarówno osoba będąca przedstawicielem ustawowym (osoba, pod której stałą pieczęć pokrzywdzony pozostaje) jak i osoba pełnoletnia wskazana przez pokrzywdzonego – bowiem przepis używa alternatywy “lub”. Brakuje też informacji, kiedy ma być ten kwestionariusz wypełniany, a skoro małoletni ma wskazać płęć biegłego, to co najmniej na kilka dni przed.
1. Zarówno w przepisie (art. 52a) jak i w rozporządzeniu nie ma informacji dot. tego od kogo organ otrzymuje informacje o właściwościach i warunkach osobistych i innych kwestiach, które wynikają z kwestionariusza, w sytuacji kiedy pokrzywdzonym bądź świadkiem jest małoletni pokrzywdzony. Czy taką osobą są podmioty wskazane w art. 51 par. 2 k.p.k., w tym również reprezentant? Czy może informacje te uzyskuje bezpośrednio od		Tak kwestia wymaga doprecyzowania i dopiero wtedy będzie można się ustosunkować, czy z punktu widzenia ochrony małoletnich proponowane rozwiązanie jest zasadne czy też nie.

małoletniego? Następnie, od kogo organ odbiera oświadczenie?		
		Brak konsekwencji – poza dyscyplinarnymi, dla osób, które w ramach swoich obowiązków służbowych nie wywiążą się z obowiązku pozyskania danych o których mowa w art. 52a k.p.k.
Przed częścią A w tabeli brak wierszy z etapem/czynnością postępowania na jakim wypełniany jest kwestionariusz oraz przez kogo.	Czynność procesowa przed którą wypełniany jest kwestionariusz. Organ wypełniający kwestionariusz	Brak jest informacji, kiedy kwestionariusz jest wypełniany i czy jest wypełniany tylko raz. Na wielokrotność oceny wskazywałoby wymienianie jako organ wypełniający: policjanta, sędziego, prokuratora. Wobec faktu, że od wskazanej oceny zależy poziom ochrony pokrzywdzonego i świadka, konieczne jest wskazanie kto i na jakim etapie będzie wypełniał kwestionariusz i czy taka ocena jest realizowana przed każdą czynnością z pokrzywdzonym/świadkiem czy też jedna jest wiążąca na cały czas trwania postępowania. Ponadto biorąc po uwagę czas trwania postępowania w Polsce oraz fakt, że czynność przesłuchania pokrzywdzonego jest pierwszą lub jedną z pierwszych/czynności jakich organ dokonuje zasadne jest umieszczenie w kwestionariuszu oceny informacji o czasie i organie go wypełniającym.
A.I. 5 Stosunek pokrzywdzonego do sprawcy.....(np. osoba obca, członek rodziny, inne relacje, ewentualna zależność od sprawcy np.	A.I. 5 Stosunek pokrzywdzonego do sprawcy..... ...(np. osoba obca, członek rodziny, inne relacje. 6. Zależność od sprawcy: wspólne zamieszkiwanie, zależność emocjonalna, zależność służbowa, zależność ekonomiczna, relacja rodzic dziecko, relacja jedyny opiekun – podopieczny.	Zależność pokrzywdzonego/świadka od sprawcy jest jednym z podstawowych wyznaczników jego potrzeb w postępowaniu. Wskazane jest jej ustalenie, gdyż ono warunkować może odpowiedzi udzielane w kwestionariuszu. Na pewno zaś stanowi ich kontekst. Zwłaszcza jest to konieczne w przypadku dzieci, które często przez całe postępowanie karne zamieszkują wspólnie ze sprawcą i

emocjonalna/ekonomiczna		pozostają pod jego władzą rodzicielską.
Cześć A Właściwości i warunki osobiste pokrzywdzonego i. Informacje ogólne dotyczące pokrzywdzonego (na podstawie rozmowy lub obserwacji)	Dodać zdanie: W przypadku osoby małoletniej uzyskaj poniższe informacje od przedstawiciela ustawowego, reprezentanta dziecka lub specjalisty pracującego lub leczonego z małoletniego lub instytucji udzielającej mu pomocy a w sytuacji, gdy jest niemożliwe od małoletniego.	Wobec budowania systemu ochrony małoletnich i szeregu instytucji prawnych służących jego ochronie zasadnym jest, aby informację do kwestionariusza w pierwszej kolejności uzyskiwać od osób i instytucji udzielających pomocy małoletniemu lub też zobowiązanych do reprezentowania go w postępowaniu. Małoletni rzadko kiedy jest samotnym atomek wiedzącym wszystko o sobie i potrafiącym dokonać autodiagnozy potrzeb w sytuacji przestępstwa, system ochrony jest również tak projektowany, aby po przestępstwie udzielana mu była natychmiastowa pomoc, tym samym instytucje i osoby udzielające pomocy uzyskują wiedzę o sytuacji i potrzebach małoletniego, która może być następnie przekazywana organom.
A.I.3 Ustalenia dotyczące stanu psychicznego, pokrzywdzonego który ukończył 15 lat, w sprawach o przestępstwa popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub określone w rozdziałach XXIII, XXV i XXVI Kodeksu karnego (art. 185a § 4 k.p.k.)	Usunięcie pkt. 3 ppkt. 1 dopisanie punktu c) wskazane jest przeprowadzenie przesłuchania na późniejszym etapie, gdyż na podstawie zaświadczeń lekarskich, epikryzy, opinii biegłych, innych dokumentów można wnioskować, że z uwagi na stan psychiczny pokrzywdzonego ustalono, iż pokrzywdzony nie jest w stanie wziąć udziału w czynności przesłuchania.	Zasadnym jest usunięcie pkt. 3 ppkt 1 gdyż jak wskazuje piśmiennictwo psychologiczne oraz orzecznictwo prawne nie zachodzi sytuacja, aby małoletni pokrzywdzony (bez względu na wiek) nie ponosił konsekwencji psychicznych po doświadczeniu przestępstwa np. doświadczenia przemocy seksualnej. Przestępstwo seksualne wiąże się długofalowym negatywnym wpływem na zdrowie psychiczne, a ponowna retraumatyzacja (przesłuchanie na sali sądowej) wtórnie zwiększa ryzyko zaostrzenia i utrwalenia objawów. Przy wprowadzaniu i stosowaniu przepisów 185 a i b i d kpk ustawodawca a później Sąd Najwyższy wskazywali, że „zmiana jest wyrazem szczególnej ochrony psychiki małoletnich świadków, przesłuchiowanych w postępowaniu

		karnym, bez względu na to, czy są oni pokrzywdzonymi przestępstwem, czy też nie. Uczestniczenie dziecka w przesłuchaniu w ramach postępowania przygotowawczego, a następnie na rozprawie głównej, wpływa na jego psychikę destrukcyjnie: ochrona psychiki dziecka winna (...) wszystkich małoletnich świadków, co do których istnieje potrzeba przesłuchania.” - uzasadnienie nowelizacji 29.08.2005. Wobec proponowanych zapisów małoletni w wieku 15-18 lat pokrzywdzony przestępstwem z art. 200 kk może po indywidualnej ocenie trafić do zwykłego trybu przesłuchiwanie, co oznacza kilkukrotne przesłuchanie, komisariat policji, salę sądową. Przy czym przesłuchania te są rozłożone w czasie na lata i niemożliwe jest, aby małoletni zamknął terapeutycznie doświadczenie przemocy. Ponadto proponowany zapis opiera się w zasadzie na dokonywaniu interpretacji stanu psychicznego małoletniego przez organ bez możliwości odwołania się od tej oceny. Obecny stan prawny pozwala podnieść zarzut nieprawidłowego przesłuchania małoletniego, po wprowadzeniu kwestionariusza będzie to w tym przedziale wiekowym pokrzywdzonego niemożliwe. Zasadnym jest dopisanie ppkt c) gdyż o ile nie ma żadnych wskazań do prowadzenia przesłuchania małoletnich pokrzywdzonych na sali sądowej bez względu na wiek, o tyle stan psychiczny pokrzywdzonego np. PTSD jest przeciwwskazaniem do przeprowadzenia czynności przesłuchania w momencie, gdy pokrzywdzony się znajduje w nim.
--	--	--

A.I pkt 3 Ustalono na podstawie rozmowy i obserwacji własnej pokrzywdzonego, okoliczności wywołujące wątpliwości co do możliwości przesłuchania pokrzywdzonego lub sposobu przesłuchania pokrzywdzonego:.....		Wobec niejasnej numeracji części A. nie jest jasne jakiej kategorii pokrzywdzonych dotyczy ten punkt i jak się ma do poprzednich i następnych. W przypadku małoletnich pokrzywdzonych zakładałoby to bezpośrednią rozmowę z pokrzywdzonym, nie ma powodu, aby takich informacji nie dostarczał przedstawiciel ustawowy lub reprezentant dziecka.
Pomocnicze narzędzie oceny	Wprowadzenie akapitu “W przypadku małoletniego pokrzywdzonego który ukończył 15 lat, w sprawach o przestępstwa popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub określone w rozdziałach XXIII, XXV i XXVI Kodeksu karnego (art. 185a § 4 k.p.k.) planując czynność przesłuchania uzyskaj wskazane w kwestionariuszu informacje o jego sytuacji psychicznej przed czynnością przede wszystkim od przedstawiciela ustawowego reprezentanta dziecka oraz na podstawie dokumentacji, a następnie w każdej sytuacji rozważ decyzję o zastosowaniu ochronnego trybu przesłuchania w skazanego w art. 185 a kpk. Zawsze stosuj ochronny tryb przesłuchania w	Analizując zapisy proponowanych narzędzi, w tym pomocnicze narzędzie oceny, należy wskazać, że oparte są one przede wszystkim na bezpośredniej relacji organ – pokrzywdzony w trakcie czynności przesłuchania lub bezpośrednio przed nią. W przypadku małoletnich pokrzywdzonych zapisy prawa dotyczącego szczególnego trybu przesłuchiwania, w tym projekt rozporządzenia w sprawie sposobu przygotowania i przeprowadzenia przesłuchania przeprowadzanego w trybie określonym w art. 185a-185c i 185e Kodeksu postępowania, karnego zakładają szczegółową analizę sytuacji małoletniego i jego potrzeb przed przesłuchaniem w toku planowania czynności. Ponadto wskazać należy, że dorośli pokrzywdzeni przestępstwami seksualnymi mają gwarancję przesłuchania w przyjaznym trybie art. 185 c § 2 kpk, małoletni w wieku 0-15 mają tę gwarancję w art. 185 a § 1,2 i 3 kpk. Natomiast małoletni pokrzywdzeni przestępstwami seksualnymi w wieku 15-18 mają ochronę uzależnioną od wystarczająco złego stanu psychicznego, ocenianego przez organ. Wydaje się to niezasadną nierównością wobec prawa.

	przypadku małoletnich pokrzywdzonych przestępstwami z rozdziału XXV kk.”	
Pomocnicze narzędzie oceny 2. Prezentuje nieadekwatną do sytuacji radość, wesołkowatość, ekscytację. Może reagować śmiechem opowiadając o dramatycznych zdarzeniach.	Prezentuje nieadekwatną do sytuacji ekscytację/pobudzenie emocjonalne. Może reagować śmiechem opowiadając o dramatycznych zdarzeniach.	Zasadnym jest usunięcie wyrażen ocennych i zastąpienie ich wyrażeniami otwartymi, neutralnymi, a prawidłowo wskazującymi stan pokrzywdzonego.
Wycofuje się z odpowiedzi, często szczegółowo prosi o uzasadnienie, wyjaśnianie treści pytań, sygnalizuje brak zaufania np. “nie wierzę wam, że zapewnicie mi bezpieczeństwo, dyskrecję, nic nie powiem”.	Usunięcie tego kryterium	Wpisanie tego kryterium oceny w części kryteriów, które wskazują na aktywną psychozę sugeruje, że brak zaufania do władz lub realne obawy są w tej samej kategorii narzędzi co obawy na dużym poziomie nierealności. Jest to niezasadne, wskazane kryterium pokazuje silny lęk przed sprawcą i powinno być uwzględnione jako czynnik zastosowania narzędzi izolacji pokrzywdzonego od sprawcy.
3 SPECYFIKA KOMUNIKOWANIA SIĘ		W tym punkcie pomieszczone są kryteria alternatywnego sposobu komunikacji z zaburzeniami komunikacji. Zasadne jest ich rozdzielenie i wskazanie, że do pokrzywdzonych posługujących się komunikacją alternatywną nie rozważamy powołania biegłego tylko

		powołujemy, chyba że prowadzący przesłuchanie ma uprawnienia do używania komunikacji alternatywnej, a w przypadku zaburzeń komunikacji spowodowanych stanem psychicznym powołanie biegłego do ustalenia sposobu przesłuchania.
Część B	Usunięcie pkt. 1	Ta informacja jest w początkowej tabeli. Nie ma potrzeby jej powtarzać i nadmiernie rozbudowywać kwestionariusza.
Część B 2 Czy sprawca dopuszczał się wcześniej przestępstw wobec osoby Pokrzywdzonej? Okoliczności popełnienia przestępstwa według relacji pokrzywdzonego *	Po tym punkcie dodać: Czy wobec sprawcy jako osoby stosującej przemoc domową była prowadzona procedura NK. ☐ Tak ☐ Nie Jeżeli tak, ustal jakiego typu przemoc obejmowała, w jakim okresie, i czy była to jedna czy więcej procedur. 	Zasadne jest uzyskanie tej wiedzy o działaniach sprawcy w celu ustalenia sytuacji osoby pokrzywdzonej. Wiedza ta może pokazać czy przemoc sprawcy eskaluje i w jaką stronę.
Okoliczności popełnienia przestępstwa według relacji pokrzywdzonego *	Okoliczności popełnienia przestępstwa według relacji pokrzywdzonego, jeśli stan psychiczny pokrzywdzonego pozwala na bezpośrednie uzyskanie informacji *	Zasadne uwolnienie obowiązku bezpośredniego uzyskania informacji od pokrzywdzonego, jest to nowe narzędzie niezasadne byłoby, aby jego forma i wskazania do realizacji stały się pre-przesłuchaniem pokrzywdzonego. Zwłaszcza, że wskazane poniżej okoliczności organ może uzyskać na wiele sposobów.
Część B 3 Pokrzywdzony w związku z czynem, którego dotyczy postępowanie korzysta z pomocy psychologa, terapeuty, psychiatry.	Pokrzywdzony w związku z czynem, którego dotyczy postępowanie korzysta z pomocy terapeutycznej. ☐ Tak ☐ Nie	Zasadne jest ograniczanie informacji o charakterze szczególnie wrażliwym i zbieranie ich w formie i zakresie adekwatnym do celu. Zasadne jest rozważenie co wnosi w cały pkt B – okoliczności, które są tu ustalone zostały ustalone już przez organ na wcześniejszych etapach kwestionariusza, być może elementy części B są zasadne jako wyjaśnienia

☐ Tak ☐ Nie Pokrzywdzony w związku z czynem, którego dotyczy postępowanie nie korzysta z pomocy psychologa, terapeuty, ale jego stan wskazuje, że potrzebuje wsparcia. ☐ Tak ☐ Nie	Pokrzywdzony w związku z czynem, którego dotyczy postępowanie nie korzysta z pomocy terapeutycznej, ale jego stan wskazuje, że potrzebuje wsparcia. ☐ Tak ☐ Nie	we wcześniejszych częściach i tam warto je przenieść.
Część C Środki możliwe do zastosowania wobec pokrzywdzonego	Wpisane wymienionych w części C środków do kolumny wskazówki i dopasowanie ich do uzyskanych w kolumnie Ogólnych Stan Psychosomatyczny informacji.	Pomocnicze narzędzie oceny jest długie i zawile, a wpisane wskazówki są nieadekwatne do zbieranych w narzędzi informacji. Jedyną w zasadzie wskazówką jest rozważenie powołania biegłego, podczas gdy niektóre uzyskiwane informacje np. prawdopodobny stan psychozy, komunikacja alternatywna, brak orientacji w czasie i przestrzeni wskazują na konieczność powołania biegłego i ocenę stanu psychicznego pokrzywdzonego, to powinno być w wskazówce wprost wpisane. Na poprawę efektywności narzędzia wpłynęłoby, gdyby ustawodawca możliwe do zastosowania środki wsparcia wpisane w części C wskazał organom w kolumnie wskazówki w punktach 1, 2, 3 pomocniczego narzędzia oceny. W innym przypadku niezasadna jest ilość zbieranych informacji wrażliwych o pokrzywdzonym w narzędziu. Proponowane powyżej uwagi skróciłyby też narzędzie co wpłynęłoby znacząco na jego stosowalność. Przeniosłoby to również udzielenie wsparcia na organ, w obecnym kształcie pkt. C jest skonstruowany jak

		administracyjna informacja o możliwych prawach, które pokrzywdzony musi potwierdzić udzielenie, oświadczyć, zdecydować, wskazać, lub wystąpić z wnioskiem podczas gdy zdecydowania większość wskazanego wsparcia może być udzielona z urzędu i wystąpić o nie może również organ. Jeśli byłoby inaczej, nie musiałby dokonywać oceny potrzeb pokrzywdzonego.
Niniejszy kwestionariusz jako narzędzie pomocnicze, służy ustaleniu indywidualnej sytuacji pokrzywdzonego i ma ułatwić organowi prowadzącemu postępowanie karne podjęcie decyzji co do sposobu przeprowadzenia czynności w postępowaniu karnym. Jeżeli pokrzywdzony złożył oświadczenie, że chce zastosowania określonych środków, organ prowadzący postępowanie karne bierze pod uwagę oświadczenie pokrzywdzonego przy	Niniejszy kwestionariusz, jest narzędziem pomocniczym, służy ustaleniu indywidualnej sytuacji pokrzywdzonego w celu udzielenia mu ochrony i wsparcia. Kwestionariusz ma ułatwić organowi prowadzącemu postępowanie karne podjęcie decyzji co do sposobu przeprowadzenia czynności w postępowaniu karnym w taki sposób, aby nie doszło do wtórnej wiktymizacji pokrzywdzonego Jeżeli pokrzywdzony złożył oświadczenie, że chce zastosowania określonych środków, organ prowadzący postępowanie karne podejmuje decyzję dotyczących czynności wskazanych w art. 52a. Z uwzględnieniem ustalonych potrzeb	Istotne jest, aby na poziomie stosowania narzędzia jego język był jasny i zrozumiały, a działania do wykonania precyzyjnie wskazane. W kontekście zasadności i efektywności wprowadzania indywidualnej oceny zasadne jest wprowadzenie celu i precyzyjne określenie do czego ocena ma organowi ją realizującemu posłużyć.

podejmowaniu decyzji dotyczących czynności wskazanych w art. 52a. Nie należy odczytywać pokrzywdzonemu treści kwestionariusza, a ustalić niezbędne okoliczności w trakcie rozmowy lub obserwacji, przy wykorzystaniu dostępnej dokumentacji.	pokrzywdzonego i złożonych oświadczeń. Nie należy odczytywać pokrzywdzonemu treści kwestionariusza, a ustalić niezbędne okoliczności w trakcie rozmowy lub obserwacji, przy wykorzystaniu dostępnej dokumentacji. W sytuacji ustalania dokonywania indywidualnej oceny małoletniego pokrzywdzonego należy przede wszystkim ustalić okoliczności na podstawie dokumentów, informacji od przedstawiciela ustawowego oraz reprezentanta dziecka, instytucji udzielających pomocy, aby uniknąć wielokrotnego przepytывania małoletniego.	
--	--	--